

լայ որ աւելի տաք ջրով լուսա . թէ որ
սաւանջ զգուշութեան տաք ջուրի մէջ
ոտքերդ խոթես , պաղած արիւնդ կը
սառի , երակներդ ու շնչերակներդ կը
վիրաւորուին և վտանգի մէջ կ'իյնաս
բոլոր կեանքդ հաշմանդամ անցընելու :

Դ . Կանոնադրեց զիշերտան հանգիստը :

Երբոր զգեստներդ կը հանես որ պիւ
տի պառկիս , ոտքդ ուժով ուժով գե-
տինը զարկ , ու մի դադրիր մինչև լաւ
տաքութիւն մը զգաս :

Ընկողին մանեւուն պէս պէտք է
հանդարտիլ , ու մէկդի ձգել այնպիսի
մտածութիւն որ քնոյն արգելք կ'ըլլայ :

Չախ կամ աջ կողմիդ վրայ պառկէ ,
ծունկերդ քիչ մը ծալէ , ու այնպէս
քնացիր . ամէն անգամ որ կ'արթննաս՝
անկողնիդ մէջ երկնցիր , որպէս զի ար-
թըննան ոգիք , և արեան շարժումը
աւելի ազատ ըլլայ :

Վնոյ ատեն չըլլայ որ երեսդ կամ
զուխդ գոցես , վասն զի այնպէսով չընչ
առութիւնը ոչ ազատ և ոչ ալ լաւ
կ'ըլլայ . նայէ որ բերանդ գոց պառկիս :

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Կ Ի Ց Ք

Արևելեան վերջին խնդիրն ու պատերազմը ¹ :

1854 — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

20 . Ալմայի պատերազմը . Անգղիոյ ու Գաղ-
լիոյ զօրքերը Սէնդ-Վաճոյ մարաշխափին հրամա-
նատարութեն տակ Ալմայի բարձրութեանց վրայի
Ռուսաց բանակին կը տիրեն . 50,000 ռուսք Մէնչ-
չիքով իշխանին հրամանատարութեւ տակ գէպ Ի
Սեւաստորոլ կը քաշուին : Դաշնակիցք 2,700 հոգի
կը կորսնցնեն . (1,200 Գաղղ . և 1,500 Անգղ .) :
Ռուսաց կորուստը մինչև 5-6,000ի կ'եղէ :

Ռուսաց վերջին զօրքերը Բրուլէն անդին կ'ան-
ցնին : Դանուբեան իշխանութիւնները Ռուսաց
զօրքերէն բոլորովին կը պարպուին : (Տ . 2 Յուլիս
1853) :

21 . Բրուսիոյ պաշտօնատեարց Ժողովոյն նա-
խագահին գրած Աւստրիոյ տմոյս 14ին շքա-
բերականին պատասխանը . — Քանի որ Աւստրիա-
կան զօրաց Դանուբեան գաւառներուն մէջ մտնե-
լ՝ այս երկիրներու մէջ օտարաց հաստատուիլը
կ'արգելու , Բրուսիա բոլորովին համամիտ է Աւս-
տրիոյ Դանուբին վրայ Գերմանական շահուն հա-
մար ունեցած մտածութեանցը : Բայց կը կարծէ
որ եթէ Աւստրիոյ այս երկիրներս մտնելը չկարե-
նայ արգելել որ երկու պատերազմով կողմերը ի-
րենց պատերազմական շարժմանցը տեղի ընեն այն
երկիրները , այն ատեն Ռուսիոյ և Աւստրիոյ զօրաց
մէջ թշնամութեանց առիթները աւելի կը շատ-
նան : Անոր համար պէտք է որ այս տեղական շա-
հուն քով զօրն որ պաշտպանելու կոչուած է Աւս-
տրիա , աղէկ չափուի նաև հասարակաց շահը որն

որ կը յորդորէ որ Եւրոպական պատերազմ բա-
ցուելու վտանգներէն ետ կեցուի :

23 . Ռուսները իրենց նաւատորմին մէկ մասը
կ'ընկղմեն որպէս զի Սեւաստորոլի նաւահանգըս-
տին բերանը գոցուի :

Դաշնակցաց զօրքը Քալքայէն կ'անցնին . 24ին
ալ Պէլլէքէն . 25ին Սեւաստորոլին արեւելեան
կողմէն պտոյտ մը ընելով , 26ին Պալաքլաւա քաղ-
քին ու նաւահանգստին կը տիրեն :

Սգիրպէյ յայտարարութիւն մը կը հանէ , իմա-
ցընելով որ վաղբիւր կառավարութեան վարչու-
թիւնը նորէն ձեռք կ'առնու : Աւստրիոյ մեծ մա-
րաշխատ հէս պարունը Պուքրէշը կը մանէ :

29 . Տերվիշ փաշային Մոլտաւիոյ բնակչաց տը-
ւած յայտարարութիւնը . — Հին իրաւունքներն և
արտօնութիւնները պիտի պահուին . Սուլթանը
հին կարգերը նորէն հաստատելէն վերջը՝ Կիբա
իշխանին հրաման կու տայ որ երկրին կառավա-
րութիւնը նորէն ձեռք առնու :

1. Ռուս Ալեք Աւնոյ մարաշխափը նախընթաց
գիշեր Գաղղիական զօրաց հրամանատարութիւնը
Գանրոպէր զօրավարին յանձնէլէն վերջը , Պէլլէ-
շոգէնտը կը մտնէ Պոլիս գաւառու , բայց ճամ-
բան կը վախճանի 53 տարուան :

30 . Պուլ իշխանն առ Էսգէրհաղի կոմս Ի Պեռ-
լին . — Աւստրիա կը համարի որ իր և բոլոր Գեր-
մանիոյ շահը վտանգի մէջ է , քանի որ Ռուսիա
հաստատուն և տևական խաղաղութեան մը հաս-
տատուելուն ապահովութիւն մը չտար : Կայսե-
րական գահընձը ամենեկին իրաւունք մը չունի
արգիլելու որ Դանուբեան իշխանութիւնները
գուրս տեպուին բոլորովին պատերազմական շարժ-
մանց տեղերէն . և կը կարծէ որ Բրուսիան ալ
չկրնար հրատարակել որ Գերմանիոյ շահը ուրիշ
կերպով ապահով չըլլար , բայց եթէ Աւստրիոյ
այս գաւառները բոլորովին բռնելովը : Շատ կը

¹ Տես հտ . ԺԳ , երես 15 , 92 , 159 , 191 ,
223 , 255 , 286 , 334 . հտ . ԺԴ , երես 11 , 82 ,
129 , 162 , 227 , 275 :

ցաւի կայտերական գահիձը որ Պեռլինի գահիձը. ձը նորէնոր դժուարութիւններ ու արգելքներ կը հանէ, թէ իր յայտարարութեանը գէմ, որով խոստացեր էր օգնելու Աւստրիոյ, եթէ այս վերջինս Ռուսներէն յարձակմունք մը կրելու ըլլայ, և թէ նաեւ ընդգէմ չորս պայմաններուն զօրոնք բարոյսպէս պաշտպանելու համար պարտաւորած է ինքզինք: Աւստրիա Գրանքֆորդի ժողովքին ուրիշ առաջարկութիւններ պիտի չընէ, բայց եթէ ինչ որ գաշնակցութեան գիրքը ինքեր գրիցը հետ միաբանելու համար բնական հետեանք են, և կը համարի որ չորս պայմաններուն գէմ հանուած ընդգրկմութիւնները չեն միաբանիր ամենեկին այն խոստմանը որ այս չորս առաջարկութեանց բարոյական օգնականութիւնը տալու տրուած է: Այս պաշտօնագրին հետ կը խրկուի նաեւ հետագայ մտերմական թուղթը. — Աւստրիոյ գահիձը հաստատուն միտքը դրած է որ իր առաջիկայ բոլոր գիրքէն չհեռանայ: Ինքը չկրնար իշխանութիւն առած սեպուիլ արգիլելու որ պատմադժուգ զօրութիւններ իշխանութեանց մէջ ալ իրենց պատերազմական շարժումներէն չխուծեն, և ոչ մէկ առթի մէջ չկրնար ետ կենալ իր բռնած գիրքէն ու զինեալ գիտողութենէն՝ պատերազմին մասնակից ըլլալու գրից մէջ մտնել:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

1. Պուլ կոմը առ Էսգերհազի կոմս խրկած պաշտօնագիրը ու մտերմական թուղթը՝ կը խրկէ նաեւ ամէն գերմանական տէրութեանց քով գրտնուած Աւստրիոյ դեսպաններուն, որպէս զի երկուքն ալ իւրաքանչիւր տէրութեանց հաղորդեն:

2. Աւստրիական զօրաց մաս մը մարաշխատի տեղակալ Բար կոմսին հրամանատարութեանը տակ Եաշ կը մտնեն:

3. Վալաքիոյ հոսքոտար Սգիրպէյ իշխանը Պուլքրէշգ կը մտնէ:

8. Ռուսիոյ կայսեր մէկ պատուիրանագիրը հետեակազօրաց Գ. Դ. ու Ե. բանակներուն գլուխ և ընդհանրական զինակիր Վորչաքով Բ. իշխանը կ'անուանէ գլուխ հարաւային բանակին, ու Քիէվի, Բուգաւայի և Խալքովի կառավարութեանց, որոնք հոկտ. 6-էն սկսեալ պաշարման վիճակի մէջ մտած էին, ու նաեւ Բոտոլայի, Քերսոնի, Քաթէրինոպոլսի ու Տաւրիոյ մինչև Քերեքոր ու Պեստրապիոյ գաւառին կառավար:

9. Դաշնակցաց զօրքը Սեւաստոպոլի գիմաց կը սկսին պաշարման մարտկոցները շինել:

Աւստրիոյ մարաշխատի տեղակալ Գորոնիին կոմսին թուղթը առ Մոլտաւիոյ կառավարութեան ժողովը, ինքա իշխանին տեսչութեանը նորէն հաստատուելուն վրայօք:

Ռուսիոյ կայսեր մէկ պատուիրանագիրը Մենչիքով ծովակալը խրիմի ու բոլոր այն գաւառին մէջ գտնուած ծովային ու ցամաքային զօրաց ընդհանուր հրամանատար կ'անուանէ:

13. Աւստրիոյ սեպտ. 30ին տուած ծանուցադրին Բրուսիոյ պատասխանը. — Գերմանական գաշնակցութեան ու Բրուսիոյ պատուոյն համար

պատշաճ սեպուեցաւ որ ետ կեցուի, նորէնոր թղթակցութիւններով, Գերմանիոյ տէրութեանց որոշմանցը նոր ուժ մը տալէն: Աւստրիոյ կողմանէ տրուած մեկնութիւններովը տարակոյս չմնար որ դանուբեան իշխանութեանց մէջ զինուորական ձեռնարկութեանց նորէն սկսուիլը գերմանական շահուցը բոլորովին հակառակ է, և հետեաբար Ապրիլի գաշնագրոյն Բ. յօդուածին դիպումածէն գուրս կ'եղլցուի, որովհետեւ այն յօդուածը ուրիշ վախճան չունէր՝ բայց եթէ Աւստրիոյ առանց ինքեր կողմանէ պատճառ տալու իր երկրին կրէ. լիք արշաւանքի մը առթի վրայ էր. այնպիսի արշաւանքի մը առթի ամենեկին վախ չկայ հիմա: Բրուսիան Գանուբի ազատ նաւագնացութեան ու պաշտպանութեան խնդրոցը մէջ համաժող է Աւստրիոյ ունեցած տեսութեանցը, և պատրաստ է միաբանելու Աւստրիոյ հետ այս խնդրոյս վրայօք գերմանական ժողովոյն առաջարկութիւն մը ընելու, բայց շատ պայմանաւոր կերպով մասնակից կըլլայ այն կարծեացը, որ հիմակուրէն Գերմանիան որոշ գործի մը ձեռք զարնէ այդ եւրոպական խնդրոյն մէջ: Պեռլինի գահիձին ալ շատ կը ցաւի այս երկու տէրութեանց մէջ եղած տարաձայնութեց, որուն պատճառը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ Աւստրիոյ ինքեր կողմանէ, առանց Բրուսիոյ և ուրիշ գերմանական տէրութեանց հետ խորհրդակցելու, այնպիսի որոշմունքներ ընելը ու այնպիսի պարտաւորութիւններ վրան առնելը որոնց հետեանքը յայտնի Աւստրիական կայսրութեանը կը վերաբերի, և ոչ Բրուսիոյ ու մէկալ պետութեանց: Իսկ Բրուսիա որոշած է իր կողմանէ հաւատարիմ մնալու գաշնակցութեանց և գլխաւորապէս գաշնագրոյն Բ. յօդուածին:

14. Տրուէն տը Լիւիի ջըլաբերականը գերմանական արքունեաց քով եղած Գաղղիական գետ պանացը. — Գերմանիան գեռ ևս Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ մէջ որոշմունք մը ընելու վրայ է. վասն զի Գերմանական գաշնակցութիւնը չէզոք կարծեց կենալ ընդհանուր շահու մը խնդրոյն մէջ. ու անհոգացաւ որոշ գիրք մը առնելով կռնակ կենալու արևմտեան տէրութեանց, երբոր ասոնք գեռ կը յուսային որ պատերազմի ձեռք չզարնեն: Դաշնակցութեան վտանգաւոր տարաձայնութենէ մը խալքուելու մէկ հատիկ միջոցն է՝ սեպտ. 30ին Աւստրիոյ Բրուսական գահիձին ապրիլի 20ին եղած գաշնագրութեան վրայօք տուած ծանուցադրոյն իմաստն ընդունիլ: Յայտնել որ Աւստրիոյ Մոլտաւիա ու Վալաքիա մտնելը ապրիլի 20ին եղած գաշնագրոյն Բ. յօդուածին տակը կ'ինկնայ. և օգոստոսի 8ին տրուած ծանուցադրին մէջ գրտնուած խաղաղութեան գաշնագրութեան մը հիմք յայտնի և որոշ ընդունուիլը՝ Գերմանիոյ երկրորդական Տէրութեանց կողմանէ զօրաւոր ազդեցութեան մը ձեռք զարնուած կը սեպուի. ուր ընդհակառակն Գերմանիան Աւստրիոյ առաջարկութեանցը մերժումն տալովը՝ ինքը մինակ զատուած կը մնայ:

Կը շարունակուի: